

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 3. marca 2020 *

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Pogodba o hipotekarnem kreditu – Spremenljiva obrestna mera – Referenčni indeks za hipotekarne kredite hranilnic – Indeks, ki izhaja iz zakonske ali druge določbe – Enostranska uvedba te določbe s strani prodajalca ali ponudnika – Nadzor zahteve po preglednosti s strani nacionalnega sodišča – Posledice ugotovitve nedovoljenosti določbe“

V zadevi C-125/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (sodišče prve stopnje št. 38 v Barceloni, Španija) s sklepom z dne 16. februarja 2018, ki je na Sodišče prispel istega dne, v postopku

Marc Gómez del Moral Guasch

proti

Bankia SA,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, R. Silva de Lapuerta, podpredsednica, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, E. Regan, M. Safjan in S. Rodin (poročevalec), predsedniki senatov, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, D. Šváby, F. Biltgen, sodniki, K. Jürimäe, sodnica, in M. C. Lycourgos, sodnik,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodna tajnica: L. Carrasco Marco, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 25. februarja 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za M. Gómeza del Morala Guascha J. M. Erausquin Vázquez, A. Benavente Antolín, M. Ortiz Pérez in S. Moreno de Lamo, abogados,
- za Bankia SA R. Fernández-Aceytuno Sáenz de Santamaría, F. Manzanedo González, M. Muñoz García-Liñán, V. Rodríguez de Vera Casado, L. Briones Bori in A. Fernández García, abogados,
- za špansko vlado M. J. García-Valdecasas Dorrego in J. Rodríguez de la Rúa Puig, agenta,
- za vlado Združenega kraljestva S. Brandon, agent, skupaj z A. Howard, barrister,

* Jezik postopka: španščina.

– za Evropsko komisijo N. Ruiz García, J. Baquero Cruz in C. Valero, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 10. septembra 2019

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288), zlasti na člen 1(2), člen 4(2), člen 6(1), člen 7(1) in člen 8 te direktive.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Marcom Gomezom del Moralom Guaschem in družbo Bankia SA zaradi določbe o spremenljivi obrestni meri, ki se plača v skladu s pogodbo o hipotekarnem kreditu, sklenjeno med tema strankama.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V štiriindvajseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno, da „morajo imeti sodišča ali upravni organi držav članic na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih [nepoštenih] pogojev v potrošniških pogodbah“.
- 4 Člen 1(2) te direktive določa:

„Določbe te direktive ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali [Evropska unija], zlasti na področju prometa.“
- 5 Člen 4 navedene direktive določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nedovoljenost [nepoštenost] pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nedovoljenosti [nepoštenosti] pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“
- 6 Člen 5 te direktive določa:

„Pri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, morajo biti ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. V dvomu glede pomena pogoja, prevlada razlaga, ki je za potrošnika najbolj ugodna. [...]“

7 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nedovoljeni [nepošteni] pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nedovoljenih [nepoštenih] pogojev.“

8 Člen 7(1) te direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nedovoljenih [nepoštenih] pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

9 Člen 8 navedene direktive določa:

„Države članice lahko na področju, ki ga ureja ta direktiva, sprejmejo ali ohranijo najstrožje določbe, ki so združljive s Pogodbo, da bi zagotovile najvišjo stopnjo varstva potrošnikov.“

10 V Prilogi k Direktivi 93/13, ki vsebuje okvirni seznam pogojev, ki se lahko štejejo za nepošteno, je navedeno:

„1. Pogoji, katerih cilj ali učinek je:

[...]

- (l) določitev cene blaga ob dobavi ali dovolitev, da prodajalec blaga ali ponudnik storitev zviša ceno, ne da bi potrošnik v prvem ali drugem primeru imel ustrezno pravico odpovedi pogodbe, če je končna cena previsoka glede na dogovorjeno ceno ob sklenitvi pogodbe;

[...]

2. Področje uporabe pododstavkov (g), (j) in (l)

[...]

- (c) Pododstavki (g), (j) in (l) se ne uporabljajo za:

- transakcije s prenosljivimi vrednostnimi papirji, finančnimi inštrumenti in drugimi produkti ali storitvami, če je cena vezana na nihanja v borznih tečajih ali indeksih ali v cenah na finančnem trgu, ki jih prodajalec ali ponudnik ne more nadzirati;

[...]

- (d) Pododstavek (l) ni v nasprotju s klavzulami o indeksiranju cen, če so zakonite, pod pogojem, da je metoda, po kateri se cene spreminjajo, natančno opisana.“

Španska zakonodaja

11 Člen 1303 Código Civil (civilni zakonik) določa:

„Če je obveznost razglašena za nično, mora vsaka pogodbeno stranka vrniti drugi vse, kar je prejela na podlagi take pogodbe, skupaj s plodovi oziroma obrestmi, razen če je v naslednjih členih določeno drugače.“

- 12 Druga dodatna določba Orden del Ministerio de la Presidencia, sobre transparencia de las condiciones financieras de los préstamos hipotecarios (odredba urada predsednika vlade o preglednosti finančnih pogojev za hipotekarne kredite) z dne 5. maja 1994 (BOE št. 112 z dne 11. maja 1994, str. 14444), kakor je bila spremenjena z ministrskim odlokom z dne 27. oktobra 1995 (BOE št. 261 z dne 1. novembra 1995, str. 31794; v nadaljevanju: odredba z dne 5. maja 1994), je določala:

„Banco de España (centralna banka Španije) na podlagi poročila Dirección General del Tesoro y Política Financiera (generalna direkcija za zakladništvo in finančno politiko) z okrožnico določi vse indekse ali uradne referenčne obrestne mere, ki jih lahko uporabijo kreditne institucije za hipotekarne kredite s spremenljivo obrestno mero, in redno objavlja njihovo vrednost.“

- 13 Real Decreto Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (kraljeva zakonska uredba 1/2007 o sprejetju prečiščenega besedila splošnega zakona o varstvu potrošnikov in uporabnikov ter drugih dopolnilnih zakonov) z dne 16. novembra 2007 (BOE št. 287 z dne 30. novembra 2007, str. 49181; v nadaljevanju: kraljeva zakonska uredba 1/2007) v členu 8, naslovljenem „Temeljne pravice potrošnikov in uporabnikov“, določa:

„Temeljne pravice potrošnikov in uporabnikov so:

[...]

- (b) varstvo njihovih legitimnih ekonomskih in socialnih interesov; zlasti pred nepoštenimi poslovnimi praksami ter pred vključitvijo nepoštenih pogojev v pogodbe.

[...]“

- 14 Člen 60 kraljeve zakonske uredbe 1/2007, naslovljen „Predpogodbene informacije“, določa:

„1. Preden je potrošnik ali uporabnik zavezan s pogodbo ali ponudbo iste vrste, ga prodajalec ali ponudnik ustrezno, pravilno in zadostno obvesti o glavnih značilnostih pogodbe, zlasti o njenih pravnih in ekonomskih pogojih, če ti niso jasno razvidni iz konteksta.

[...]“

- 15 Člen 80 kraljeve zakonske uredbe 1/2007, naslovljen „Zahteve glede pogojev, o katerih se stranki nista dogovorili posamično“, določa:

„1. V pogodbah, sklenjenih s potrošniki in uporabniki, ki vsebujejo pogoje, o katerih se stranki nista dogovorili posamično, vključno s pogodbami, ki jih sklenejo javna uprava ter subjekti in podjetja, ki so odvisna od njih, morajo ti pogoji izpolnjevati te zahteve:

[...]

- (c) dobro vero in pravično ravnotežje med pravicami in obveznostmi strank, kar vsekakor izključuje uporabo nepoštenih pogojev.

[...]“

- 16 Člen 82 kraljeve zakonske uredbe 1/2007, naslovljen „Pojem nepoštenih pogojev“, določa:

„1. Za nepoštene se štejejo vsi pogoji, o katerih se stranki nista dogovorili posamično, ter vsa ravnanja, ki niso posledica izrecnega dogovora in ki v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika in uporabnika povzročijo znatno neravnotežje med pogodbenimi pravicami in obveznostmi strank.

[...]“

- 17 Člen 27 Orden EHA/2899/2011 de transparencia y protección del cliente de servicios bancarios (ministrski odlok EHA/2899/2011 o preglednosti in varstvu uporabnikov bančnih storitev) z dne 28. oktobra 2011 (BOE št. 261 z dne 29. oktobra 2011, str. 113242), naslovljen „Uradne obrestne mere“, v odstavku 1(a) določa:

„1. Za uporabo s strani kreditnih ustanov bodo pod pogoji iz tega ministrskega odloka mesečno objavljene naslednje uradne obrestne mere:

(a) povprečna obrestna mera hipotekarnih kreditov za nakup stanovanja po tržni ceni, ki se za več kot tri leta sklenejo s kreditnimi institucijami v Španiji.“

- 18 Ley 14/2013 de apoyo a los emprendedores y su internacionalización (zakon 14/2013 o podpori podjetnikom in njihovi internacionalizaciji) z dne 27. septembra 2013 (BOE št. 233 z dne 28. septembra 2013, str. 78787) v petnajsti dodatni določbi določa, da se ukinjeni instrumenti, navedeni v odstavku 1 te določbe, med katerimi je indeks, ki temelji na povprečni obrestni meri za hipotekarne kredite španskih hranilnic (v nadaljevanju: indeks IRPH španskih hranilnic), nadomestijo z obrestno mero ali nadomestnim referenčnim indeksom, določenim v pogodbi, in da je nadomestna obrestna mera, če ni pogodbeno določena, „uradna obrestna mera, imenovana ‚povprečna obrestna mera hipotekarnih kreditov za nakup stanovanja po tržni ceni, ki se za več kot tri leta sklenejo s kreditnimi institucijami v Španiji‘, pri kateri se uporabi marža, ki ustreza aritmetični sredini razlik med obrestno mero, ki se ukinja, in zgoraj navedeno obrestno mero, izračunanih glede na informacije, ki so bile na voljo med datumom sklenitve pogodbe in datumom dejanskega nadomestila obrestne mere“.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 19 M. Gómez del Moral Guasch je 19. julija 2001 s predhodnico bančne ustanove Bankia sklenil pogodbo o hipotekarnem kreditu v višini 132.222,66 EUR za financiranje nakupa stanovanja.

- 20 Točka 3a te pogodbe, naslovljena „Spremenljiva obrestna mera“, vsebuje določbo, v skladu s katero se obrestna mera, ki jo plača potrošnik, spreminja glede na indeks IRPH španskih hranilnic (v nadaljevanju: sporna določba). Ta sporna določba določa:

„S pogodbo dogovorjena obrestna mera se določi za polletna obdobja z začetkom na dan podpisa pogodbe, pri čemer bo za prvo polovico leta veljala obrestna mera, ki je navedena v tretji finančni določbi. Za naslednja polletna obdobja se bo uporabljala povprečna obrestna mera hipotekarnih kreditov za nakup stanovanja po tržni ceni, sklenjenih za več kot tri leta s hranilnicami, ki bo veljala ob uskladitvi obrestne mere ter ki jo centralna banka Španije uradno in redno objavlja v *Boletín Oficial del Estado* za hipotekarne kredite s spremenljivo obrestno mero za nakup stanovanja, ki se zaokroži na četrtno odstotne točke navzgor, povečana za 0,25 odstotne točke.“

- 21 M. Gómez del Moral Guasch je pri Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (sodišče prve stopnje št. 38 v Barceloni, Španija) vložil tožbo, s katero je med drugim zahteval razglasitev ničnosti te določbe, ker naj ne bi bila poštena.

- 22 Predložitveno sodišče najprej poudarja, da je indeksacija spremenljivih obresti hipotekarnega kredita, izračunana na podlagi indeksa IRPH španskih hranilnic, manj ugodna od indeksacije, izračunane na podlagi povprečne obrestne mere na evropskem medbančnem trgu (v nadaljevanju: indeks Euribor), ki naj bi se uporabljala pri 90 % hipotekarnih kreditov, sklenjenih v Španiji. Uporaba indeksa IRPH španskih hranilnic naj bi povzročila dodaten strošek v višini od 18.000 do 21.000 EUR na posojilo.

- 23 Predložitveno sodišče se nato sprašuje, ali je treba, ker je indeks IRPH španskih hranilnic regulirani indeks, uporabiti izjemo iz člena 1(2) Direktive 93/13, čeprav se ta indeks za stranke posojilne pogodbe uporabi na podlagi pogodbene določbe.
- 24 Poleg tega se predložitveno sodišče sprašuje, ali mora biti potrošnik obveščen o metodi izračuna referenčnega indeksa in o njegovem preteklem gibanju, da bi lahko ocenil finančne stroške sklenjenega posojila. V zvezi s tem predložitveno sodišče poudarja, da zaradi zagotovitve višje ravni varstva potrošnikov od tiste, ki jo določa ta direktiva, izjema iz člena 4(2) Direktive 93/13 ni bila prenesena v španski pravni red.
- 25 Poleg tega se predložitveno sodišče sprašuje, ali bi bilo, če se ugotovi, da sporna določba ni skladna s pravom Unije, v skladu z Direktivo 93/13, da se indeks IRPH španskih hranilnic nadomesti z indeksom Euribor ali da se vrne zgolj glavica brez plačila obresti.
- 26 V teh okoliščinah je Juzgado de Primera Instancia n° 38 de Barcelona (sodišče prve stopnje št. 38 v Barceloni) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali mora biti indeks IRPH španskih hranilnic predmet sodnega varstva v smislu, da je treba preveriti, ali ga potrošnik razume, ne da bi to ovirala okoliščina, da ga urejajo zakonske ali druge določbe, kar ni primer iz člena 1(2) Direktive 93/13, ker ni obvezna določba, ampak takšno spremenljivo pogodbeno obrestno mero v pogodbo po lastni presoji vključi prodajalec ali ponudnik?
2. (a) Ali je v skladu s členom 4(2) Direktive 93/13, ki ni prenesen v španski pravni red, v nasprotju z Direktivo 93/13 in zlasti njenim členom 8, da se špansko sodišče sklicuje na člen 4(2) te direktive in ga uporabi, če zakonodajalec, ki je trdil, da bi lahko zagotovil popolno zaščito za vse pogoje, ki jih prodajalec ali ponudnik lahko vključi v pogodbo, sklenjeno s potrošniki, vključno s tistimi, ki vplivajo na glavni predmet pogodbe, tudi če so v jasnem, razumljivem jeziku, te določbe po lastni volji ni prenesel v [španski] pravni red?
2. (b) Ali je treba za razumevanje bistvenega pogoja, v tem primeru indeksa IRPH španskih hranilnic, vsekakor posredovati informacije ali objave vseh ali nekaterih spodaj navedenih dejstev ali podatkov:
- (i) obrazložiti način določitve referenčne obrestne mere, to pomeni obrazložiti, da ta indeks vključuje provizije in ostale stroške nominalne obrestne mere, da gre za enostavno, ne ponderirano srednjo vrednost, da mora prodajalec ali ponudnik vedeti, da mora uporabiti negativni diferencial, ter da posredovani podatki niso javni, v nasprotju z drugo običajno obrestno mero, ki je Euribor;
 - (ii) obrazložiti, kako se je razvijal v preteklosti in kako bi se lahko spreminjal v prihodnje, posredovati informacije in objaviti grafe, ki potrošniku jasno in razumljivo obrazložijo spreminjanje te posebne obrestne mere v primerjavi z obrestno mero Euribor, ki se običajno uporablja pri kreditih s hipotekarnim jamstvom?
2. (c) Če bi Sodišče odločilo, da mora predložitveno sodišče preučiti nepoštenost pogodbenih pogojev in odločiti o vseh posledicah v skladu z nacionalnim pravom, se Sodišču postavi vprašanje, ali pomanjkanje informacij o vsem tem ne bi pomenilo pomanjkljivega razumevanja pogoja, ker povprečnemu potrošniku ne bi bil jasen (člen 4(2) Direktive 93/13), in ali bi njegova izpustitev pomenila nepošteno obravnavo s strani prodajalca ali ponudnika, zaradi česar [potrošnik], če bi bil ustrezno informiran, ne bi sprejel, da se za njegov kredit uporabi indeks IRPH španskih hranilnic?

3. Če se ugotovi ničnost indeksa IRPH španskih hranilnic [...], katera od navedenih posledic bi bila, če ne bi bilo dogovora ali bi bil dogovor bolj v škodo potrošnika, v skladu s členom 6(1) in 7(1) Direktive 93/13:
- (i) prilagoditev pogodbe z uporabo nadomestnega običajnega indeksa, in sicer indeksa Euribor, če gre za pogodbo, ki je v svojem bistvu vezana na produktivni interes v dobro [kreditne] ustanove, to je prodajalca ali ponudnika;
 - (ii) prenehanje uporabe obrestne mere, pri čemer je edina obveznost kreditojemalca ali dolžnika vrniti izposojeno glavnico v pogodbeno dogovorjenih obrokih?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 27 Najprej je treba opozoriti, da mora Sodišče glede na ustaljeno sodno prakso v okviru postopka sodelovanja med nacionalnimi sodišči in Sodiščem iz člena 267 PDEU nacionalnemu sodišču podati koristen odgovor, ki mu omogoča rešitev spora, o katerem odloča. Pri tem mora Sodišče po potrebi preoblikovati vprašanja, ki so mu predložena (sodba z dne 7. avgusta 2018, Smith, C-122/17, EU:C:2018:631, točka 34).
- 28 V zvezi s tem se prvo vprašanje res nanaša na indeks IRPH španskih hranilnic. Vendar je treba za koristen odgovor predložitvenemu sodišču to vprašanje razumeti tako, da to sodišče sprašuje, ali je treba člen 1(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da je s področja uporabe te direktive izključen pogoj iz pogodbe o hipotekarnem kreditu, sklenjene med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, ki določa, da obrestna mera, ki se uporabi za kredit, temelji na enem od uradnih referenčnih indeksov, določenih z nacionalno ureditvijo, ki jih kreditne institucije lahko uporabijo za hipotekarne kredite.
- 29 V skladu s tem členom določbe Direktive 93/13 ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih.
- 30 Ta člen tako uvaja izključitev teh pogojev s področja uporabe Direktive 93/13, pri čemer je treba to izključitev razlagati ozko (glej v tem smislu sodbo z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točki 27 in 31 ter navedena sodna praksa).
- 31 Za to izključitev morata biti izpolnjena dva pogoja: prvič, pogodbeni pogoj mora temeljiti na določbi iz zakona ali drugega predpisa in, drugič, ta določba mora biti obvezna (sodbi z dne 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 78, in z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 28).
- 32 Sodišče je razsodilo, da mora nacionalno sodišče, da bi ugotovilo, ali so ti pogoji izpolnjeni, preveriti, ali zadevni pogodbeni pogoj temelji na določbah nacionalnega prava, ki med pogodbenima strankama veljajo ne glede na njuno izbiro, ali na tistih, ki so dopolnilne, ki torej veljajo, če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače (sodbe z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 26; z dne 10. septembra 2014, Kušionová C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 79, in z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točki 29 in 30).
- 33 V obravnavanem primeru iz opisa nacionalne ureditve, ki se uporabi v postopku v glavni stvari, ki ga je podalo predložitveno sodišče, izhaja, da ta ureditev ni vsebovala obveznosti, da se v plačilnih pogojih, vključenih v pogodbe o hipotekarnem kreditu, določi uporaba enega od šestih uradnih indeksov, določenih s circular 8/1990 del Banco de España, a entidades de crédito, sobre transparencia de las operaciones y protección de la clientela (okrožnica 8/1990 centralne banke Španije za kreditne

institucije o preglednosti bančnih storitev in varstvu strank) z dne 7. septembra 1990 (BOE št. 226 z dne 20. septembra 1990, str. 27498) v različici, ki se uporabi za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: okrožnica 8/1990).

- 34 V zvezi s tem, kot je v bistvu navedel generalni pravobranilec v točkah od 78 do 83 sklepnih predlogov, se zdi – kar mora preveriti predložitveno sodišče – da z odlokom z dne 5. maja 1994 za posojila s spremenljivo obrestno mero ni bila določena uporaba uradnega referenčnega indeksa, vključno z indeksom IRPH španskih hranilnic, temveč le pogoji, ki jih morajo izpolnjevati „indeksi ali referenčne obrestne mere“, da bi jih lahko uporabljale kreditne institucije.
- 35 S pridržkom morebitnih preverjanj predložitvenega sodišča iz točke 3a(1)(d) Priloge II k odloku z dne 5. maja 1994 izhaja, da je družba Bankia torej imela možnost določiti spremenljivo obrestno mero „na kakršen koli drug način, pod pogojem, da je ta jasen, konkreten in razumljiv za kreditojemalca in v skladu s pravom“.
- 36 Sklicevanje na indeks IRPH španskih hranilnic v sporni določbi za izračun obresti, dolgovan v okviru pogodbe iz postopka v glavni stvari, zato ne izhaja iz obvezne zakonske ali podzakonske določbe v smislu sodne prakse, navedene v točkah 31 in 32 te sodbe. Ta določba torej spada na področje uporabe Direktive 93/13, kar mora preveriti predložitveno sodišče.
- 37 Iz tega sledi, da je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da na področje uporabe te direktive spada pogoj iz pogodbe o hipotekarnem kreditu, sklenjene med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, ki določa, da obrestna mera, ki se uporabi za kredit, temelji na enem od uradnih referenčnih indeksov, določenih z nacionalno ureditvijo, ki jih kreditne institucije lahko uporabijo za hipotekarne kredite, kadar ta ureditev ne določa niti obvezne uporabe tega indeksa, ne glede na izbiro strank, niti njegove subsidiarne uporabe, če se stranki ne dogovorita drugače.

Drugo vprašanje, točka (a)

- 38 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem, točka (a), sprašuje, ali je treba Direktivo 93/13, zlasti njen člen 8, razlagati tako, da nasprotuje temu, da sodišče države članice uporabi člen 4(2) te direktive, da ne bi preverilo morebitne nepoštenosti pogodbenega pogoja, katerega jezik je jasen in razumljiv ter ki se nanaša na glavni predmet pogodbe, kadar navedena določba ni bila prenesena v pravni red te države članice.
- 39 Vendar je iz pojasnil v predložitveni odločbi v zvezi z drugim vprašanjem razvidno, da se predložitveno sodišče s prvim delom tega vprašanja natančneje sprašuje o možnosti, da nacionalno sodišče, tudi če člen 4(2) Direktive 93/13 ni bil prenesen v nacionalno pravo, preveri, ali določba, kakršna je sporna določba, izpolnjuje zahtevo po preglednosti, ki jo določa ta direktiva.
- 40 V obravnavanem primeru je treba najprej ugotoviti, da je predložitveno sodišče postavilo drugo vprašanje, točka (a), ob predpostavki, da člen 4(2) Direktive 93/13 ni bil prenesen v španski pravni red.
- 41 Družba Bankia in španska vlada trdita, da je Tribunal Supremo (vrhovno sodišče) v sodbah 406/2012 z dne 18. junija 2012 (ES:TS:2012:5966) in 241/2013 z dne 9. maja 2013 (ES:TS:2013:1916) poudarilo, da je španski zakonodajalec člen 4(2) Direktive 93/13 v nacionalno pravo prenesel z Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (zakon 7/1998 o splošnih pogodbenih pogojih) z dne 13. aprila 1998 (BOE št. 89 z dne 14. aprila 1998, str. 12304). Iz teh sodb naj bi izhajalo, prvič, da je bil izraz „pravično ravnotežje med nasprotnimi dajatvami“ iz španske ureditve, ki je veljala pred sprejetjem Direktive 93/13, nadomeščen z izrazom „znatno neravnotežje v pravicah in obveznostih“, da bi se omejil nadzor nad morebitno nepoštenostjo pogodbenega pogoja, drugič, da cena in

ravnotežje storitev v pravem pomenu besede ne moreta biti predmet nadzora ter, tretjič, da so bistveni elementi pogodbe, čeprav so izključeni iz nadzora vsebine, vseeno lahko predmet nadzora vključitve in preglednosti.

- 42 Vendar se glede na pojasnilo, navedeno v točki 39 te sodbe v zvezi z obsegom drugega vprašanja, točka (a), ni treba izreči o dejanskem prenosu člena 4(2) Direktive 93/13 v španski pravni red.
- 43 Pri tem je treba spomniti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso sistem varstva, ki je vzpostavljen z Direktivo 93/13, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske sposobnosti in ravni obveščenosti, zaradi česar pristopi k pogojem, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik in na vsebino katerih ne more vplivati (glej zlasti sodbi z dne 3. junija 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, točka 27 in navedena sodna praksa, in sodbo z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 49).
- 44 Glede takega podrejenega položaja Direktiva 93/13 državam članicam nalaga, naj določijo mehanizem, s katerim zagotovijo, da se lahko vsak pogodbeni pogoj, ki ni posamično dogovorjen, preizkusi, zato da se lahko ugotovi njegova morebitna nepoštenost. V tem okviru mora nacionalno sodišče na podlagi meril, vsebovanih v členu 3(1) in členu 5 Direktive 93/13, ugotoviti, ali tak pogoj ob upoštevanju okoliščin obravnavanega primera ustreza zahtevam dobre vere, uravnoteženosti in preglednosti, ki jih določa ta direktiva (glej v tem smislu sodbe z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točke od 42 do 48; z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 40, in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 50).
- 45 Vendar člen 4(2) Direktive 93/13 v povezavi z njenim členom 8 državam članicam omogoča, da v zakonodaji, s katero je prenesena ta direktiva, določijo, da se „ocena nepoštenosti“ ne nanaša na pogoje, ki so zajeti s to določbo, če so ti sestavljeni v jasnem in razumljivem jeziku (glej v tem smislu sodbi z dne 3. junija 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, točka 32, in z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 41).
- 46 Sodišče je poleg tega poudarilo, da je ta zahteva po jasnem in razumljivem besedilu vsebovana v členu 5 Direktive 93/13, ki določa, da morajo pogodbeni pogoji „vedno“ izpolnjevati to zahtevo (glej v tem smislu sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 67 in 68, ter z dne 20. septembra 2017, Andriuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 43). Iz tega sledi, da se ta zahteva vsekakor uporabi, tudi kadar pogoj spada na področje uporabe člena 4(2) navedene direktive in tudi če zadevna država članica te določbe ni prenesla. Te zahteve ni mogoče zožiti zgolj na formalno in slovnično razumljivost pogodbenega pogoja (sodba z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 71).
- 47 Na drugo vprašanje, točka (a), je torej treba odgovoriti, da je treba Direktivo 93/13, zlasti njen člen 4(2) in njen člen 8, razlagati tako, da mora sodišče države članice preveriti jasnost in razumljivost pogodbenega pogoja, ki se nanaša na glavni predmet pogodbe, in to ne glede na prenos člena 4(2) te direktive v pravni red te države članice.

Drugo vprašanje, točki (b) in (c)

- 48 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem, točki (b) in (c), v bistvu sprašuje, ali je treba Direktivo 93/13, zlasti njen člen 4(2) in njen člen 5, razlagati tako, da mora prodajalec ali ponudnik zaradi spoštovanja – v okviru pogodbe o hipotekarnem kreditu – zahteve po preglednosti pogodbenega pogoja, ki določa spremenljivo obrestno mero, katere način izračuna je za povprečnega potrošnika

zapleten, potrošniku sporočiti informacije v zvezi z metodo izračuna indeksa, na podlagi katerega se izračuna navedena obrestna mera, ter v zvezi s tem, kako se je ta indeks gibal v preteklosti in kako bi se lahko gibal v prihodnosti.

- 49 V zvezi s tem, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah od 106 do 109 sklepnih predlogov, je za potrošnika v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v zvezi z zahtevo po preglednosti bistveno, da je pred sklenitvijo pogodbe seznanjen s pogodbenimi pogoji in posledicami navedene sklenitve. Potrošnik se med drugim na podlagi te seznaitve odloči, ali se želi pogodbeno zavezati s pogoji, ki jih je predhodno sestavil prodajalec oziroma ponudnik (sodbe z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 44; z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 70; z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 50, in z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 48).
- 50 Iz tega sledi, kot je bilo že navedeno v točki 46 te sodbe, da zahteve po preglednosti pogodbenih pogojev, kot izhaja iz člena 4(2) in člena 5 Direktive 93/13, ni mogoče zožiti zgolj na njihovo formalno in slovnično razumljivost. Zahtevo iz te direktive po sestavljenosti pogodbenih pogojev v jasnem in razumljivem jeziku ter s tem njihovi preglednosti je treba razlagati široko, saj sistem varstva, ki je uveljavljen s to direktivo, temelji na ugotovitvi, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede, med drugim, ravni obveščenosti (sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 71 in 72, ter z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 44).
- 51 Glede pogoja, ki v okviru pogodbe o hipotekarnem kreditu določa plačilo tega kredita z obrestmi, ki se izračunajo na podlagi spremenljive obrestne mere, je treba to zahtevo razumeti tako, da ne nalaga zgolj, da mora biti zadevni pogoj za potrošnika formalno in slovnično razumljiv, ampak tudi, da povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, lahko razume, kako se ta obrestna mera dejansko izračuna, ter tako na podlagi natančnih in razumljivih pogojev oceni morebitne znatne ekonomske posledice takega pogoja za svoje finančne obveznosti (glej v tem smislu in po analogiji sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 75; in z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 51).
- 52 Ker je Sodišče pristojno zgolj za razlago določb prava Unije, v obravnavanem primeru Direktive 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 48 in navedena sodna praksa), lahko zgolj predložitveno sodišče opravi potrebna preverjanja v zvezi s tem, pri čemer mora upoštevati vse upoštevne dejanske okoliščine, ki vključujejo oglase in informacije, ki jih je posojilodajalec predložil v okviru pogajanj za posojilno pogodbo (sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 74; z dne 26. februarja 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, točka 75; in z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 46). Natančneje, nacionalno sodišče mora ob upoštevanju vseh okoliščin, ki so obstajale v času sklenitve pogodbe, preučiti, ali je bil potrošnik v tej zadevi obveščen o vseh elementih, ki bi lahko vplivali na obseg njegove obveznosti in na podlagi katerih lahko presodi predvsem skupne stroške svojega kredita. Pri tej presoji ima na eni strani pomembno vlogo vprašanje, ali so določbe v jasnem in razumljivem jeziku, tako da povprečni potrošnik, kot je opisan v točki 51 te sodbe, lahko presodi tak strošek, in na drugi strani okoliščina, povezana z nenavedbo zadevnih informacij v pogodbi o kreditu, ki so glede na naravo blaga in storitev, ki so predmet pogodbe, bistvene (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 53 V zvezi s pogojem, kot je ta iz točke 51 te sodbe, ki se sklicuje na spremenljivo obrestno mero, katere natančne vrednosti v kreditni pogodbi ni mogoče določiti za celotno trajanje te pogodbe, je treba ugotoviti, da je, kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 122 in 123 sklepnih predlogov, za ta preizkus upoštevna okoliščina, da so bili glavni elementi v zvezi z izračunom indeksa IRPH španskih hranilnic brez težav dostopni vsem osebam, ki so nameravale skleniti pogodbo o hipotekarnem

posojilu, saj so bili navedeni v okrožnici 8/1990, objavljeni v *Boletín Oficial del Estado*. V teh okoliščinah je namreč razumno pozoren in preudaren potrošnik lahko razumel, da je bil ta indeks izračunan na podlagi povprečne obrestne mere hipotekarnih kreditov za nakup stanovanja po tržni ceni, sklenjenih za več kot tri leta, kar je torej vključevalo povprečje marž in stroškov teh ustanov, in da je bil v zadevni hipotekarni pogodbi navedeni indeks zaokrožen na četrtno odstotne točke navzgor, pri čemer je bila dodana še marža 0,25 %.

- 54 Za presojo preglednosti sporne določbe je upoštevna tudi okoliščina, da so morale kreditne institucije v skladu z nacionalno ureditvijo, ki je veljala ob sklenitvi pogodbe iz postopka v glavni stvari, potrošnike obvestiti o tem, kako se je indeks IRPH španskih hranilnic gibal v dveh koledarskih letih pred sklenitvijo kreditnih pogodb in kakšna je bila njegova zadnja razpoložljiva vrednost. Te informacije potrošniku omogočajo objektivno predstavo o ekonomskih posledicah uporabe takega indeksa ter koristno primerjavo med izračunom spremenljive obrestne mere, ki temelji na indeksu IRPH španskih hranilnic, in drugimi formulami za izračun obrestne mere.
- 55 Predložitveno sodišče bo moralo zato preveriti, ali je družba Bankia v okviru sklenitve pogodbe iz postopka v glavni stvari dejansko spoštovala vse obveznosti obveščanja, določene z nacionalno zakonodajo.
- 56 Glede na zgornje preudarke je treba na drugo vprašanje, točki (b) in (c), odgovoriti, da je treba Direktivo 93/13, zlasti njen člen 4(2) in njen člen 5, razlagati tako, da mora biti zaradi spoštovanja zahteve po preglednosti pogodbenega pogoja, ki določa spremenljivo obrestno mero v okviru pogodbe o hipotekarnem kreditu, ta pogoj ne le formalno in slovnično razumljiv, ampak mora povprečnemu potrošniku, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, omogočati, da razume, kako se ta obrestna mera dejansko izračuna, ter tako na podlagi natančnih in razumljivih pogojev oceni morebitne znatne ekonomske posledice takega pogoja za svoje finančne obveznosti. Elementa, ki sta v okviru presoje, ki jo mora v zvezi s tem opraviti nacionalno sodišče, zlasti upoštevna, sta, prvič, okoliščina, da so glavni elementi v zvezi z izračunom te obrestne mere brez težav dostopni vsem osebam, ki nameravajo skleniti pogodbo o hipotekarnem posojilu, ker je način izračuna navedene obrestne mere objavljen, in drugič, predložitev informacij o preteklem gibanju indeksa, na podlagi katerega se ta obrestna mera izračuna.

Tretje vprašanje

- 57 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujeta temu, da nacionalno sodišče, če je nepošten pogodbeni pogoj, ki za izračun spremenljivih obresti posojila določa referenčni indeks, ničen in če se pogodbenici ne dogovorita drugače, ta indeks nadomesti z zakonitim indeksom ali kreditojemalcu naloži vračilo izposojene glavnice v pogodbeno dogovorjenih rokih in brez plačila obresti.
- 58 Najprej je treba spomniti, da se mora nacionalno sodišče v skladu s členom 6(1) Direktive 93/13 vzdržati uporabe nepoštenih pogojev, zato da ti ne bi imeli zavezujočih učinkov za potrošnika, razen če ta temu nasprotuje (glej v tem smislu sodbe z dne 4. junija 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, točka 35; z dne 14. junija 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 65, in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 52).
- 59 Dalje, v skladu s sodno prakso Sodišča je treba člen 6(1) Direktive 93/13, kadar nacionalno sodišče ugotovi ničnost nepoštenega pogoja v pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, razlagati tako, da nasprotuje nacionalnemu pravnemu pravilu, ki nacionalnemu sodišču dovoljuje, da to pogodbo prilagodi tako, da spremeni vsebino tega pogoja (sodbe z dne 14. junija 2012,

Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 73; z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 77, in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 53).

- 60 Če bi nacionalno sodišče smelo spremeniti vsebino nepoštenih pogojev v taki pogodbi, bi tako taka pristojnost lahko ogrozila uresničitev dolgoročnega cilja iz člena 7 Direktive 93/13. Ta pristojnost bi namreč prispevala k temu, da bi se za prodajalce ali ponudnike odpravil odvračilni učinek, ki je v tem, da se taki nepošteni pogoji za potrošnika preprosto ne uporabijo, ker bi ti prodajalci ali ponudniki te pogoje še naprej skušali uporabljati, saj bi vedeli, da lahko nacionalno sodišče, tudi če ugotovi njihovo neveljavnost, pogodbo vseeno dopolni v potrebnem obsegu tako, da se zagotovi interes teh prodajalcev ali ponudnikov (sodbe z dne 14. junija 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, točka 69; z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 79, in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 54).
- 61 Vendar je Sodišče že razsodilo, da v položaju, v katerem se pogodba, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, ne more ohraniti po odpravi nepoštenega pogoja, člen 6(1) Direktive 93/13 ne nasprotuje temu, da – v položajih, v katerih ugotovitev ničnosti nepoštenega pogoja nacionalno sodišče zavezuje k temu, da ugotovi ničnost celotne pogodbe in tako potrošnika izpostavi posebej škodljivim posledicam, tako da bi bil ta zaradi tega kaznovan – nacionalno sodišče ob uporabi načel pogodbenega prava odpravi nepošteni pogoj in ga nadomesti s subsidiarno določbo nacionalnega prava (glej v tem smislu sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točke od 80 do 84; z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točki 56 in 64, in z dne 3. oktobra 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, točka 48).
- 62 V zvezi s tem je Sodišče razsodilo, da je glede na cilj Direktive 93/13 taka nadomestitev povsem utemeljena. Je namreč v skladu s ciljem člena 6(1) Direktive 93/13, saj je namen te določbe, da se formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov, določeno s pogodbo, zamenja z dejanskim ravnotežjem, tako da se med sopogodbениki spet vzpostavi enakost, ne pa, da se razveljavijo vse pogodbe, ki vsebujejo nepoštene pogoje (glej v tem smislu sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 81 in 82 ter navedena sodna praksa, in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 57).
- 63 Če v okoliščinah, kakršne so opisane v točki 58 te sodbe, nepoštenega pogoja ne bi bilo dovoljeno nadomestiti s subsidiarno določbo nacionalnega prava in bi moralo sodišče ugotoviti ničnost celotne pogodbe, bi to za potrošnika lahko pomenilo posebej škodljive posledice, tako da bi bil lahko ogrožen odvračalni učinek ugotovitve ničnosti pogodbe. Kar zadeva kreditno pogodbo, bi bila namreč posledica take ničnosti načeloma takojšnja izterljivost preostanka dolgovane zneska posojila, višina katerega bi lahko presegla finančno zmožnost potrošnika, tako da bi bil kaznovan slednji, in ne posojilodajalec, ki zato ne bi bil odvrnjen od vključitve takih pogojev v pogodbe, ki jih ponuja (glej v tem smislu sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 83 in 84, in z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 58).
- 64 Zato je treba ugotoviti, da v položaju, v katerem pogodba o hipotekarnem kreditu, sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, po odpravi nepoštenega pogoja, ki se nanaša na zakoniti indeks za izračun spremenljive obrestne mere, ki se uporabi za kredit, ne more več obstajati, člena 6(1) Direktive 93/13 ni mogoče razlagati tako, da nasprotuje temu, da nacionalno sodišče za izognitev ničnosti te pogodbe ta pogoj nadomesti z indeksom, ki ga nacionalno pravo določa subsidiarno, saj bi razglasitev ničnosti pogodbe pomenila, da bi bil potrošnik izpostavljen posebej škodljivim posledicam (glej po analogiji sodbo z dne 26. marca 2019, Abanca Corporación Bancaria in Bankia, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 59).

- 65 V obravnavanem primeru sporni pogoj določa, da se spremenljiva obrestna mera izračuna na podlagi indeksa IRPH španskih hranilnic. Vendar je iz spisa, s katerim razpolaga Sodišče, razvidno, da je bil ta zakoniti indeks, določen z okrožnico 8/1990, v skladu z dodatno petnajsto določbo zakona 14/2013 z dne 27. septembra 2013 nadomeščen z nadomestnim indeksom, ki ga španska vlada opredeljuje kot „subsidiarnega“. Ta dodatna določba namreč določa – kar mora preveriti predložitveno sodišče – uporabo tega nadomestnega indeksa, če se pogodbeni stranki ne dogovorita drugače.
- 66 V teh okoliščinah lahko predložitveno sodišče, če ugotovi, prvič, nepoštenost sporne določbe, drugič, da pogodba o hipotekarnem kreditu iz postopka v glavni stvari brez te določbe ne more obstajati in, tretjič, da bi bile posledice razglasitve ničnosti te celotne pogodbe za potrošnika posebej škodljive, navedeno določbo nadomesti z nadomestnim indeksom iz zakona 14/2013 z dne 27. septembra 2013, če je mogoče šteti, da je ta indeks glede na nacionalno pravo subsidiaren.
- 67 Na tretje vprašanje je torej treba odgovoriti, da je treba člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da ne nasprotujeta temu, da nacionalno sodišče, če je nepošteni pogodbeni pogoj, ki za izračun spremenljivih obresti posojila določa referenčni indeks, ničn, ta indeks nadomesti z zakonitim indeksom, ki se uporabi, če se stranki ne dogovorita drugače, pod pogojem, da zadevna pogodba o hipotekarnem kreditu zaradi odprave navedenega nepoštenega pogoja ne bi mogla več obstajati in da bi bile posledice razglasitve ničnosti te celotne pogodbe za potrošnika posebej škodljive.

Predlog časovne omejitve učinkov te sodbe

- 68 Ker je tretje vprašanje za predhodno odločanje postavljeno tako, da se nanaša na možnost „ugotovitve ničnosti indeksa IRPH španskih hranilnic“, je španska vlada Sodišču v pisnih in ustnih stališčih predlagala, naj omeji časovne učinke svoje sodbe. Pojasniti je treba, da predlog španske vlade temelji na predpostavki, da bi v primeru ničnosti pogodbenega pogoja, kakršen je sporni, posojilna pogodba ostala brez plačila obresti.
- 69 Kot je bilo opozorjeno v točki 52 te sodbe, se pristojnost Sodišča nanaša le na razlago določb prava Unije, v obravnavanem primeru Direktive 93/13.
- 70 Vendar je iz odgovora na tretje vprašanje za predhodno odločanje razvidno, da je nacionalno sodišče, če ugotovi, da je določba, kakršna je sporna določba, nična, pristojno, da v okoliščinah, na katere je bilo opozorjeno v točki 67 te sodbe, indeks iz določbe nadomesti z zakonitim indeksom, ki se uporabi, če se pogodbeni stranki ne dogovorita drugače.
- 71 V teh okoliščinah finančnih posledic morebitne ugotovitve ničnosti take določbe za posamične bančne institucije in celotni bančni sistem ni mogoče ugotoviti le na podlagi razlage prava Unije, ki jo je Sodišče podalo v tej zadevi (glej po analogiji sodbo z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točki 60 in 61).
- 72 Iz teh ugotovitev izhaja, da učinkov te sodbe ni treba časovno omejiti.

Stroški

- 73 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. Člen 1(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da na področje uporabe te direktive spada pogoj iz pogodbe o hipotekarnem kreditu, sklenjene med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, ki določa, da obrestna mera, ki se uporabi za kredit, temelji na enem od uradnih referenčnih indeksov, določenih z nacionalno ureditvijo, ki jih kreditne institucije lahko uporabijo za hipotekarne kredite, kadar ta ureditev ne določa niti obvezne uporabe tega indeksa, ne glede na izbiro strank, niti njegove subsidiarne uporabe, če se stranki ne dogovorita drugače.
2. Direktivo 93/13, zlasti njen člen 4(2) in njen člen 8, je treba razlagati tako, da mora sodišče države članice preveriti jasnost in razumljivost pogodbenega pogoja, ki se nanaša na glavni predmet pogodbe, in to ne glede na prenos člena 4(2) te direktive v pravni red te države članice.
3. Direktivo 93/13, zlasti njen člen 4(2) in njen člen 5, je treba razlagati tako, da mora biti zaradi spoštovanja zahteve po preglednosti pogodbenega pogoja, ki določa spremenljivo obrestno mero v okviru pogodbe o hipotekarnem kreditu, ta pogoj ne le formalno in slovnično razumljiv, ampak mora povprečnemu potrošniku, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, omogočati, da razume, kako se ta obrestna mera dejansko izračuna, ter tako na podlagi natančnih in razumljivih pogojev oceni morebitne znatne ekonomske posledice takega pogoja za svoje finančne obveznosti. Elementa, ki sta v okviru presoje, ki jo mora v zvezi s tem opraviti nacionalno sodišče, zlasti upoštevna, sta, prvič, okoliščina, da so glavni elementi v zvezi z izračunom te obrestne mere brez težav dostopni vsem osebam, ki nameravajo skleniti pogodbo o hipotekarnem posojilu, ker je način izračuna navedene obrestne mere objavljen, in drugič, predložitev informacij o preteklem gibanju indeksa, na podlagi katerega se ta obrestna mera izračuna.
4. Člen 6(1) in člen 7(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da ne nasprotujeta temu, da nacionalno sodišče, če je nepošteni pogodbeni pogoj, ki za izračun spremenljivih obresti posojila določa referenčni indeks, ničen, ta indeks nadomesti z zakonitim indeksom, ki se uporabi, če se stranki ne dogovorita drugače, pod pogojem, da zadevna pogodba o hipotekarnem kreditu zaradi odprave navedenega nepoštenega pogoja ne bi mogla več obstajati in da bi bile posledice razglasitve ničnosti te celotne pogodbe za potrošnika posebej škodljive.

Podpisi